Bijlage 1: Extra inspanningen achterblijvende ambities

In juli 2019 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de meest recente voortgang op de diverse doelstellingen uit de akkoorden.[1] Ik stelde toen vast dat we met een aantal ambities op koers liggen, maar dat op punten extra aandacht nodig was. De afgelopen maanden heb ik, samen met de raden, extra aandacht besteed aan deze thema's.

Hoewel ik de inspanningen van alle betrokkenen waardeer, zijn niet alle afspraken behaald en zijn de effecten van deze maatregelen nog niet wat we er van gehoopt hadden. Ik wil dan ook benadrukken dat op onderstaande ambities nog steeds extra stappen vereist zijn en dat ik verwacht dat besturen en de raden daarin hun verantwoordelijkheid nemen.

1. Kwaliteitszorg en verbetercultuur

De PO-Raad heeft de afgelopen maanden op het gebied van kwaliteitszorg en verbetercultuur diverse activiteiten ondernomen. Dat leidde tot de volgende opbrengsten:

- Ruim 100 besturen hebben gebruikgemaakt van drie dagen begeleiding door een externe expert. Deze helpt hen bij het oplossen van een kwaliteitsvraagstuk.
- 86 besturen participeren in leerkringen waarin zij samen een ontwikkelvraag van de eigen organisatie ontrafelen en omzetten in concrete verbeterstappen.
- 45 besturen hebben onder begeleiding gewerkt aan een gedegen zelfevaluatie, het ontwerpen van ambitieuze (school)normen, het analyseren van data op bestuurs- en schoolniveau, of het verbeteren van de kwaliteitszorgsystematiek.
- 82 besturen hebben deelgenomen aan bestuurlijke visitaties.
- 32 besturen participeren in ontwikkelgroepen ingericht op het versterken van het samenspel tussen bestuur, Raad van Toezicht, schoolleiders en GMR.
- Van 109 besturen hebben bestuurders/stafmedewerkers zich aangemeld voor de leergang Onderwijskwaliteit van de PO-Raad.

In totaal bereikt de PO-Raad nu 454 besturen in de ondersteuning. Dit is een eerste stap. Het is echter van belang dat de PO-Raad het aantal bereikte besturen het komend jaar sterk vergroot.

In het vo blijft de verbetertermijn voor onvoldoende en zeer zwakke afdelingen een belangrijk aandachtspunt. Scholen kunnen, wanneer zij het oordeel onvoldoende of zeer zwak hebben gekregen, ondersteuning krijgen via het project Leren Verbeteren. Scholen die snel na het inspectiebezoek deelnemen aan het project, slagen er in toenemende mate in zich binnen de gestelde termijn te verbeteren.
Het project Leren Verbeteren is op verschillende manieren onder de aandacht gebracht. In het najaar van 2019 heeft Leren Verbeteren een workshop voor startende bestuurders verzorgd via de VO-academie. In het voorjaar van 2020 zal Leren Verbeteren een masterclass voor zittende bestuurders verzorgen. De Inspectie van het Onderwijs blijft scholen wijzen op de ondersteuning via het project Leren Verbeteren.

2. Strategisch personeelsbeleid

De afgelopen maanden is door onderzoeksinstituut GION een eerste onderzoek gedaan naar het strategisch personeelsbeleid in het po.[2] De uitkomsten laten zien dat het belang van goed (strategisch) personeelsbeleid in het po breed wordt onderschreven. Bestuurders zijn iets positiever over de vormgeving ervan dan schoolleiders en leraren. Het strategisch gehalte van het personeelsbeleid moet echter beter dan nu het geval is. Bestuurlijke en schooleigen ambities en doelen kunnen nog concreter worden geformuleerd (de afstemming op schooleigen opgaven). Ook moet de rolverdeling tussen bestuur en schoolleider duidelijker worden vastgesteld.

Samen met de sociale partners wordt nu bekeken welke aangrijpingspunten deze uitkomsten bieden om het strategisch personeelsbeleid in de sector verder te versterken, en hoe de verschillende actoren hierin het beste kunnen worden ondersteund. De PO-Raad is reeds gestart met

[1] Kamerstukken II 2018/19, 31293, nr. 489
[2] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/09/15/onderzoek-strategisch-personeelsbeleid-in-het-primair-onderwijs

ontwikkelsessies over strategisch personeelsbeleid. De afgelopen maanden hebben ruim zestig schoolbesturen hieraan deelgenomen. Met de input uit deze sessies wordt een set vragen ontwikkeld, die besturen helpt bij het voeren van regie op strategisch personeelsbeleid. De afgelopen maanden hebben ruim zestig besturen deelgenomen aan deze ontwikkelsessies. Verder is de PO-Raad in november gestart met de leergang strategisch HR. Doel van de leergang is dat bestuurders en HR-medewerkers zich ervan bewust worden hoe professioneel strategisch personeelsbeleid bijdraagt aan het realiseren van onderwijskwaliteit.

In het vo is eveneens een beweging in gang gezet. Ten aanzien van de implementatie van strategisch personeelsbeleid in de school is verbetering nodig. De duurzame inzetbaarheid van leraren blijft een groot aandachtspunt. Voor 2019 en 2020 zijn er middelen beschikbaar gesteld aan de VO-raad om een integraal ondersteuningsprogramma op te zetten. Het programma Voortgezet Leren heeft als doelgroep bestuurders, schoolleiders en leraren die in innovatiegroepen gezamenlijk werken aan een ontwikkelvraag. In 2019 zijn circa zeventig scholen hiermee aan de slag gegaan. In 2020 komen hier nog ongeveer zeventig scholen bij. Het gehele programma wordt ondersteund met onderzoek.

In de Najaarsbrief lerarenbeleid die in december 2019 naar de Tweede Kamer is gestuurd, heb ik daarnaast aangekondigd dat er wettelijke eisen zullen komen voor het strategisch personeelsbeleid.[3] Deze maatregel past binnen al langer lopend beleid, waarmee we werken aan duurzame onderwijsverbetering en professionele schoolorganisaties.

Tot slot is het strategisch personeelsbeleid als prioritair thema benoemd voor het verslagjaar 2019 en 2020. Schoolbesturen verantwoorden zich in hun jaarverslagen over de wijze waarop zij uitvoering geven aan strategisch personeelsbeleid en professionalisering.

3. Professionalisering (startende) leraren en schoolleiders

Alle leraren en schoolleiders hebben recht op professionalisering. Binnen de cao po zijn hierover afspraken gemaakt. De PO-Raad actualiseert doorlopend de inventarisatie van bestaande lesobservatie-instrumenten in het po, om schoolbesturen en scholen te kunnen ondersteunen bij het kiezen van een lesobservatie-instrument en een zorgvuldige implementatie ervan in de organisatie. De VO-academie biedt een tweedaagse inwerkimpuls voor beginnende schoolleiders aan. In de afgelopen maanden deden daar 33 nieuwe schoolleiders aan mee. In 2020 is er ruimte voor nog eens 40 schoolleiders. Tevens krijgt het onderwerp ‘de startende schoolleider’ extra aandacht van de VO-academie in 2020.

Vanwege het grote belang voor de kwaliteit van onderwijs verwacht ik van beide raden de komende tijd nog meer inspanningen rond de ontwikkeling, verbetering en uitbreiding van professionaliserings- en inwerktrajecten. Dit voor trajecten binnen de eigen vereniging maar vooral ook voor die op de scholen.

4. Begeleiding startende leraren

Samen Opleiden en Professionaliseren en de opleidingsscholen worden door de sectorraden en mijzelf gezien als een belangrijke route om uitval onder startende leraren te voorkomen. Bij het Samen Opleiden en Professionaliseren zijn lerarenopleidingen en scholen samen verantwoordelijk voor het opleiden van studenten en de begeleiding van startende leraren. Het streven is dat deze intensieve manier van opleiden de norm wordt voor alle studenten aan lerarenopleidingen. Met de start van zestien nieuwe aspirant-opleidingsscholen in 2019 groeit deze beweging. We kunnen met de extra middelen die beschikbaar komen door het Convenant aanpak lerarentekort en het tegengaan van de tekorten in het funderend onderwijs, de komende jaren een impuls geven aan de groei van het aantal plekken binnen opleidingsscholen.

Voorts is de PO-Raad gestart met de ontwikkeling van de Startwijzer PO: een online tool voor belanghebbenden om te reflecteren op de kwaliteit van de eigen introductieprogramma’s. Ook heeft de PO-Raad het project ‘Kom kijken in de Klas’ geïnitieerd waarmee de effecten van begeleiding van startende leraren aan de hand van een lesobservatie-instrument inzichtelijk

[3] Kamerstukken II 2019/20, 27923, nr. 387

worden gemaakt. Uit de Loopbaanmonitor 2019 blijkt dat 84 procent van de startende leraren in het po een begeleidingsprogramma heeft gevolgd.

Ook in het vo is er veel aandacht voor de begeleiding van startende leraren.
Van 2014-2019 heeft OCW subsidie beschikbaar gesteld voor het landelijk project "De driejarige begeleiding van startende leraren". In totaal zijn negen regionale trajecten opgezet en hebben 275 scholen en ruim 2700 leraren deelgenomen aan deze jarige inductietrajecten en de landelijke monitor van de RUG.[4] Daarnaast heeft de RUG het een observatie-instrument (ICALT) ontwikkeld gericht op ontwikkeling van het pedagogisch-didactisch handelen van startende leraren.
De begeleiding van startende leraren is vanuit de VO-raad hét zwaartepunt van het project 'Professionalisering van Leraren' in 2020. Daarnaast heeft de VO-raad in de afgelopen periode onderzoek gedaan naar de manier waarop startende leraren worden begeleid en de behoeften van deze leraren ten aanzien van de begeleiding. De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2020 opgeleverd.

Het is noodzakelijk dat de komende tijd door besturen extra en blijvend wordt ingezet op de begeleiding van startende leraren. Zeker in deze tijd is immers een goede start en het behoud van leraren van cruciaal belang.

5. Bewegingsonderwijs in het po
Uit de laatste voortgangsreportage[5] bleek dat het percentage scholen dat twee uur in de week bewegingsonderwijs geeft een voorzichtige verbetering laat zien. Echter, we zien ook dat het aantal bevoegd gegeven lessen al een aantal jaar daalt, ondanks het feit dat alle lessen bevoegd gegeven moeten worden. Ik deel de mening van de Kamer dat deze resultaten niet voldoende zijn. Gezien het belang dat leerlingen bewegen en dat men daar op school gericht aandacht aan geeft, vind ik dat er binnen afzienbare tijd voortgang moet worden geboekt. Ik heb daarvoor al een aantal belangrijke stappen gezet: er is een subsidie gekomen voor de leergang bewegingsonderwijs, er zijn werkdrukmiddelen beschikbaar gekomen en ik heb samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verschillende initiatieven ondernomen.
Toch ervaren scholen nog steeds veel knelpunten, die bovendien ook erg divers zijn. Aangezien ik van mening ben dat er al afdoende randvoorwaarden zijn gecreëerd voor scholen om te voldoen aan de afspraken uit het bestuursakkoord, heb ik onderzoek uit laten voeren naar de ervaren knelpunten. Samen met de PO-Raad en de minister voor Medische Zorg en Sport heb ik een onderzoek laten uitvoeren naar de belemmeringen die scholen en gemeenten ervaren bij het aanbieden van voldoende bevoegd gegeven bewegingsonderwijs. Uit het onderzoek komen vijf knelpunten naar voren:

Ambitie of visie om bewegingsonderwijs prioriteit te geven
Uit het onderzoek blijkt dat niet iedere school een visie heeft op bewegingsonderwijs, of hier prioriteit aan geeft. Hierin moeten scholen hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Om deze reden ben ik in gesprek met de PO-Raad en de Algemene Vereniging van Schoolleiders (AVS) hoe zij scholen kunnen helpen om bewegingsonderwijs mee te nemen in hun visie op het onderwijs. Daarnaast is de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) bereid scholing aan te bieden over hoe een visie op bewegingsonderwijs kan worden ontwikkeld vanuit de kerndoelen en hoe dit is om te zetten in een vakwerkplan met leerlingvolgsysteem.

Concretisering kerndoelen bewegen en sport
Voor het leergebied bewegen en sport worden de kerndoelen de komende tijd vernieuwd en concreter gemaakt, als onderdeel van de integrale verbetering van het curriculum voor het gehele funderend onderwijs. Uw Kamer heeft de kabinetsreactie op de voorstellen voor de verbetering van het onderwijscurriculum onlangs ontvangen.[6] Met deze curriculumontwikkeling brengen we de onderwijsinhoud bij de tijd, en wordt ook verhelderd wat er exact van scholen wordt gevraagd.

Samenwerking tussen school en gemeente

[4] Begeleiding startende leraren 2014-2019, eindrapportage. M.Helms-Lorenz, M. van der Pers, P. Moorer, E. Lugthart, R. van der Lans en R. Mauluna. Rijksuniversiteit Groningen, 2019
[5] Kamerstukken II, 2018/2019, 31293 nr. 383 (bijlage)
[6] Kamerstukken II 2019/20, 31293, nr. 495

Samenwerking tussen gemeenten en scholen is van essentieel belang voor effectief beleid op het gebied van sport en bewegen. Zo kan de buurtsportcoach het voor scholen gemakkelijker maken om voldoende bewegingsonderwijs te realiseren, maar ook om sportverenigingen te verbinden aan scholen. Vrijwel alle gemeenten maken gebruik van dergelijke combinatiefunctionarissen en op veel scholen wordt de buurtsportcoach ingezet om de verbinding vanuit scholen met sport en bewegen tijdens de pauze of na de schooldag te stimuleren en te verbinden (met lokale sportaanbieders of sport op bso's). Toch is het niet vanzelfsprekend dat gemeenten hun sportbeleid koppelen aan het onderwijsbeleid. Ik ga op korte termijn in gesprek met de minister voor Medische Zorg en de staatssecretaris van Volksgezondheid, de PO-Raad en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) om de samenwerking tussen scholen en gemeenten verder te stimuleren.

De reistijd naar de accommodaties

Het gebrek aan accommodaties is voor sommige scholen een struikelblok. Ook vormt de afstand tot de accommodatie voor veel scholen een hindernis. Naast de wettelijke taak van gemeenten om zorg te dragen voor deugdelijke accommodaties, is in het Sportakkoord is afgesproken dat gemeenten prioriteit geven aan het breder beschikbaar stellen van sportgelegenheden. Dit kan dus ook gaan om afspraken tussen gemeenten en scholen ter bevordering van het bewegingsonderwijs. Over de beschikbaarheid van en afstand tot accommodaties treed ik, naar aanleiding van de gemaakte afspraken en dit onderzoek, in gesprek met de VSG om meer aandacht te krijgen voor de rol van gemeenten als procesregisseur.

De beschikbaarheid van bevoegde leerkrachten

De beschikbaarheid van bevoegde leerkrachten wordt momenteel op veel scholen als knelpunt ervaren. Om het aantal bevoegd gegeven lessen te vergroten, heb ik in 2019 en 2020 jaarlijks €3 mln. beschikbaar gesteld voor de financiering van het volgen van de post-initiële opleiding bewegingsonderwijs door groepsleerkrachten. Hiermee werk ik aan een toename van het aantal bevoegde leerkrachten voor bewegingsonderwijs: jaarlijks leverde dit ruim 1100 aanvullende bevoegdheden op. Het is goed nieuws dat uit de meest recente peiling van de PO-Raad blijkt dat 49 procent van de werkdrukgelden geheel of gedeeltelijk wordt ingezet om vakleerkrachten in dienst te nemen.[7]

Met de genoemde inspanningen streef ik er naar belemmeringen voor bevoegd gegeven bewegingsonderwijs zoveel mogelijk weg te nemen. Toch wil ik ook hier benadrukken dat de verantwoordelijkheid voor voldoende bevoegde gegeven bewegingsonderwijs vooral de verantwoordelijkheid van besturen is. Het is aan hen om, ondersteund door de PO-Raad en samen met de gemeenten, hier de komende tijd nog extra inspanningen op te plegen.

[7] https://www.poraad.nl/system/files/werkgeverszaken/rapportage_po_raad_-_onderzoek_werkdrukmiddelen.pdf